

DALA József

DALA JÓZSEF (1901-1985)

festőművész

Sárváron született. A Képzőművészeti Főiskolán 1926-ban végzett. Mezőkövesden a gimnázium rajztanáráként 1927-től élt, tanított, tevékenykedett festőművészként és néprajzi íróként.

A pedagóguspályát hivatásának érző, dunántúli születésű fiatalember hamarosan észreveszi szülőföldje és Mezőkövesd viszonyai közötti óriási különbséget. Ott elfogadható életkörülmények, itt a lakosság zömének nyomora, szociális elmaradottsága.

Az emberi sorsokra érzékeny egyéniség kötelességének érezte, hogy ki kell lépnie a gimnázium falai közül, az oktató-nevelő munka és a művészet mellett részt kell venni a bajok okainak feltárásában, majd orvoslásában. Tudta, ehhez a település adottságainak és az ott élő népnek az alapos megismerése szükséges. Tudta azt is, hogy a népet megismerni nem az irattárakban porosodó, Mezőkövesdről írott művekből lehet, hanem közéjük kell menni, közöttük kell élni.

Itt olyan élmények birtokába jutott, melyek alapján nem csak a

színes népviseletet, a hímzéseket, a folklórt ismerte meg, hanem a valós élet problémáit is. Ettől kezdve ezeknek megváltozását tekintette legfőbb feladatának és mellette az igazi népművészet értékeinek felkutatását, megismertetését.

Sorra jelentek meg írásai a helyi, országos és szaksajtóban, hangzottak el előadásai a rádióban. Ezekben gyakran ismertette s feltárta a matyó élet szociális visszasságait. 1941-ben mezőgazdasági és egészségügyi szakemberek közreműködésével megírta főművét: Matyóföld – a híres Mezőkövesd című könyvét. Ekkor alkotta meg a “Matyóföld” fogalmat Mezőkövesd megnevezésére, és indította el a települést az országos, sőt a világhírnév felé. A könyvből hiteles és teljes képet lehetett kapni a harmincas években a mezőkövesdi matyók életéről.

A monográfia összeállítása után a toll szinte végig ott maradt a kezében az ecset mellett. Ott volt az időszakos sajtótermék (ma évkönyv), a Matyóföld születésénél is, és a szerkesztőbizottságnak továbbra is tagja maradt.

Mezőkövesd hadas térképe

Mezőkövesd sajátos településformáját tanulmányozva az akkor még létező hadak lakóhelyeinek alapján megszerkesztette Mezőkövesd valós hadas térképét, mely mind a mai napig hitelesen megőrizte a város egykori szerkezetét, jellemző

szociográfiai egységeit, tagozódásait.

Közéleti tevékenységének csúcsteljesítménye az 1950-es években alapított Matyó Múzeum. Létrehozásánál nem akarta kivárni a megfelelő tárgyi anyag végleges összegyűlését sem. Miközben a tulipános ládától a padlásokig mindent végigkutatott, addig kilincselte a községnél, megyénél, míg 1954-ben megnyílhatott a kis múzeum, a mostani Matyó Múzeum elődje.

Élethivatása eredendően a festészet volt. S valóban, bármerre terelte érdeklődését időről-időre az élet sodrása, az önként vállalt, közösségért végzett munka – a festéshez mindig hűségesen visszatért.

Tudatában volt, hogy a művészet az emberi kultúrának egyik legfontosabb része. Festészetében tükrözte a valóságot, az emberek életkörülményeit, magát az életet: a matyó népnek (házánk egyik jellegzetes néprajzi szigetének) életmegnyilvánulásait, a nép életének meghitt eseményeit, szociális nyomorúságát, a város életét meghatározó parasztság munkásságának jelentős mozzanatait. Az egyik mezőgazdasági témájú képével, a Földművelésügyi Minisztérium által hirdetett Képzőművészet a mezőgazdaságban című országos pályázaton első díjat nyert.

A hitbuzgalmi életet örökítette meg a Kápolnai búcsú című képén. Megfestette a Mezőkövesd múltjára oly jellemző, embervásártól hangos piacteret. Nála azonban a szegénység letéteményesei nem kizárólag a summások voltak, figyelme ugyanolyan súllyal fordult a gyári munkásokra, bányászokra, vasúti pályamunkásokra.

Életet teremtő, lényegét sűrítő ecsetjével szívesen festette a számára oly kedves kövesdi utcaszínteket, az üstökősházat, a dolguk után siető, népviseletbe öltözött kisemberek mindennapjait.

Levegős és messzi távlatokat mutató tájképeivel ősi magyar vidékek, a Dunakanyar, a Balaton környékének festői részletei

emelik a művészet régióiba. Zebegény, Keszthely különleges levegője, párás hegyei, színes házai vibrálnak vásznain.

Barátja, Takács István /városunk országos hírű, de külföldön is ismert kiváló művésze/ mondta róla: "Kevés művész rendelkezik olyan kiváló színérzéssel, mint Dala József".

Végleges nyugalomba vonulása után – mivel a tehetségtelen irigyei "elüldözték" Mezőkövesdről – budapesti magányában, vagy a különböző alkotóházakban, művészete akkora virágzásnak indult, mely nemcsak minőségében teljesedik ki, hanem mennyiségileg is szinte lenyűgöző. Élete utolsó évében, mondhatni az utolsó pillanatban, több budapesti és vidéki kiállítás után "visszajöhetett" még képeivel szeretett városába, Mezőkövesdre, életművének küzdőterére, egy nagy reprezentatív kiállításra, mely meghozta neki végre a régen kiérdemelt erkölcsi elismerést, az adományozott Pro Urbe kitüntetéssel. Ez a kiállítás híven tükrözte művészi szerelmét: a természet és a belőle kinőtt, de tőle el nem szakadó ember egységét, a matyó élet zsánerképeinek szépségét a színek harmóniájában.

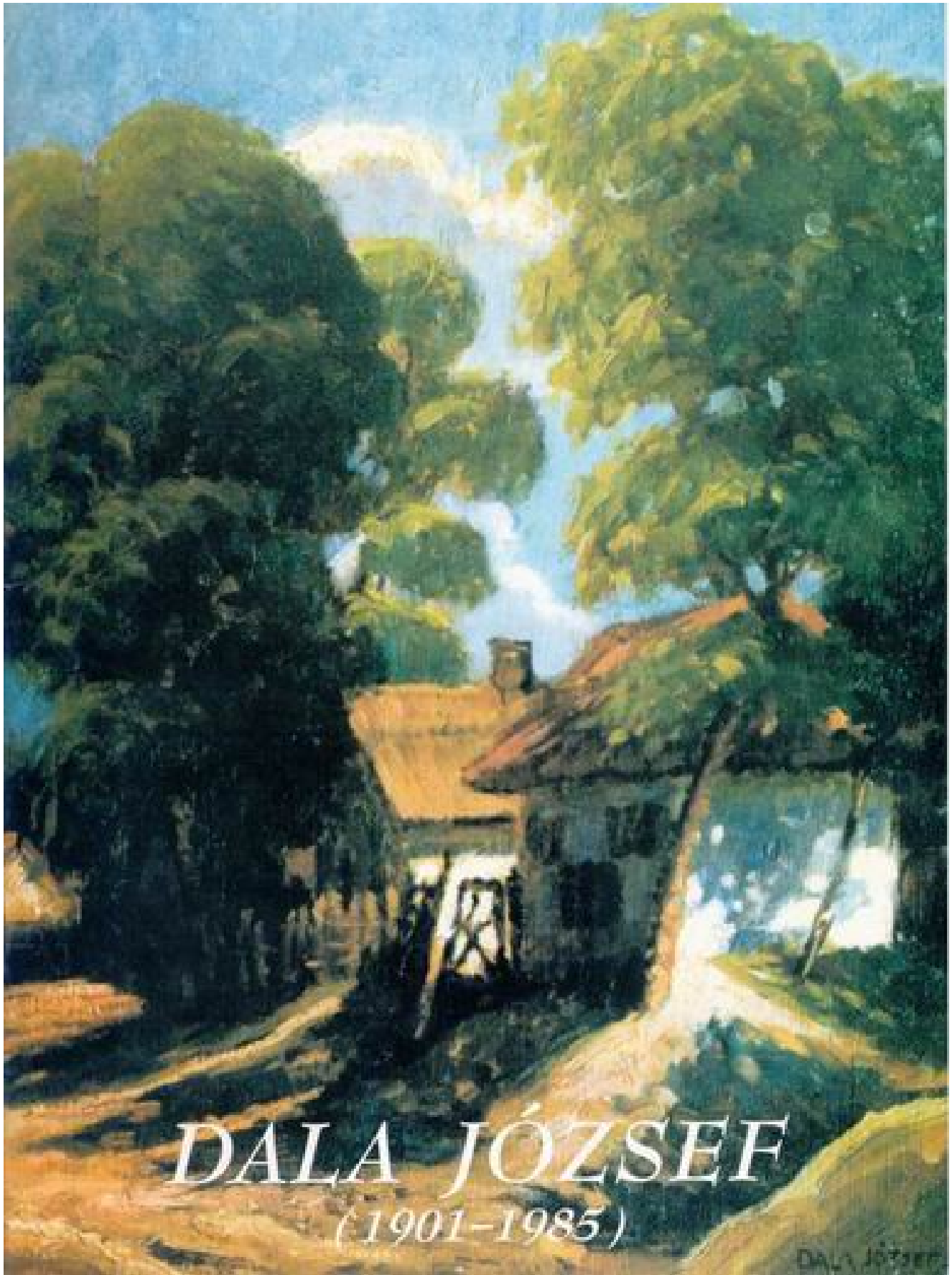
Életművét tekintve megállapíthatjuk, hogy a modern kor formabontó világában, amely kárhoztatta a múlt hagyományait, Dala József megmaradt a reális szemlélet józan formálása mellett.

Az absztrakt törekvéseket nem tette magáévá, művészete mégis korszerű maradt, mert festői szemlélete, művészi elképzelése különösen összeforrt a mezőkövesdi tájjal, a matyó néppel. Megbecsülte a népet művészi ábrázolásával, meleg színeivel a nép világát emelte művészi magaslatra.

Művészetének legfőbb vonása az őszinteség, a hűség önmagához és tehetségéhez. Ahogy Arany János írta: "Az vagyok, ami a népem, mert kivágnyi kész halál".

Bán József

Dala József és Takács István születésének 100. évfordulója tiszteletére rendezett gyűjteményes kiállítás katalógusa alapján.

Akácfák árnyékában (címlap)

Árnyékos utcarészlet /65×53 cm, olaj, vászon/

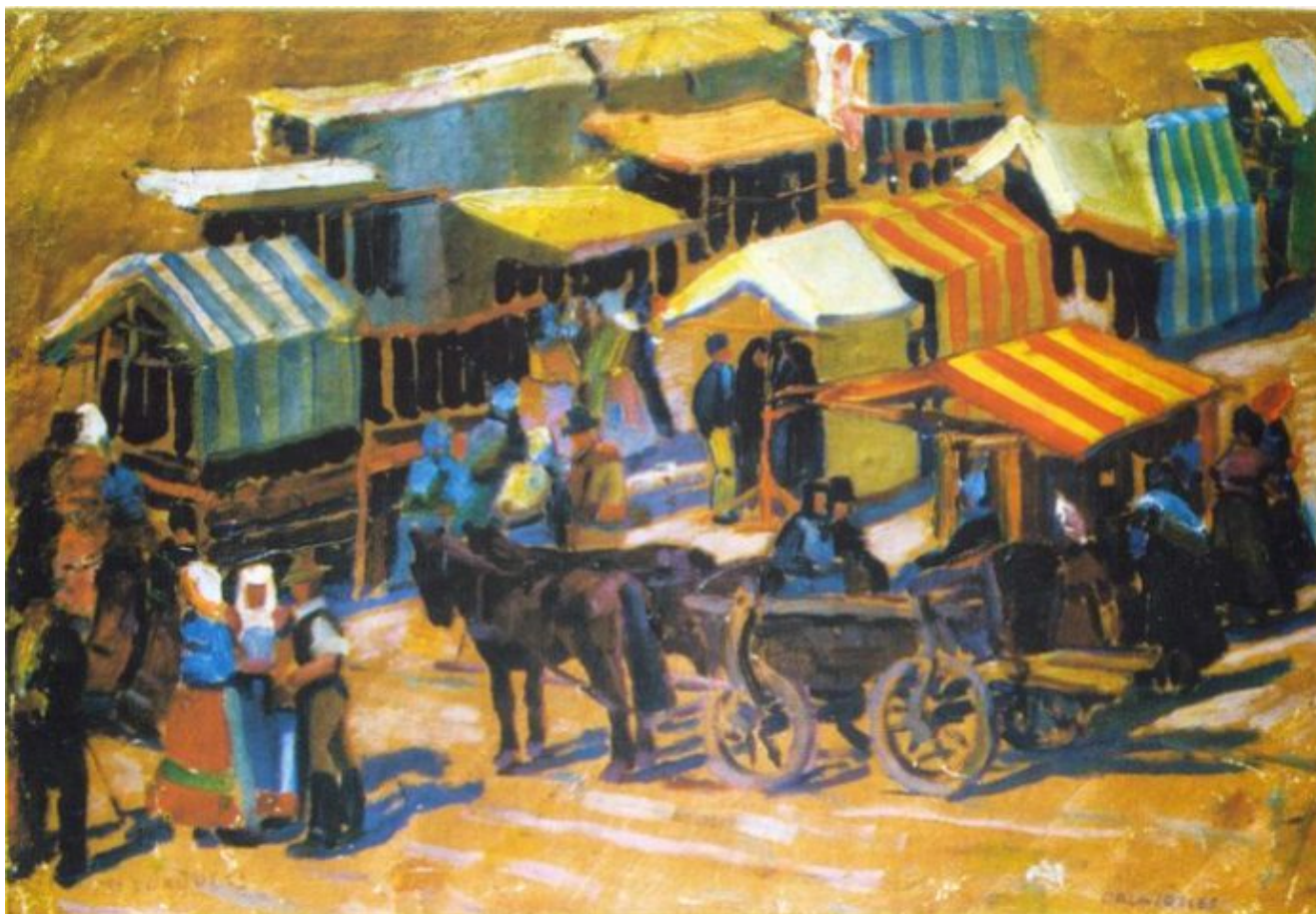
Piac /100×70 cm, olaj, vászon/

Mezőkövesdi utcarészlet táncoló

párokkal /80×60 cm, olaj, vászon/

Mezőkövesdi vásár /45×30 cm, olaj, karton/

Matyó lakodalom /50×30 cm, olaj,
vászon/

Mezőkövesd III. (Tükröződés) /30×33 cm, olaj, vászon/

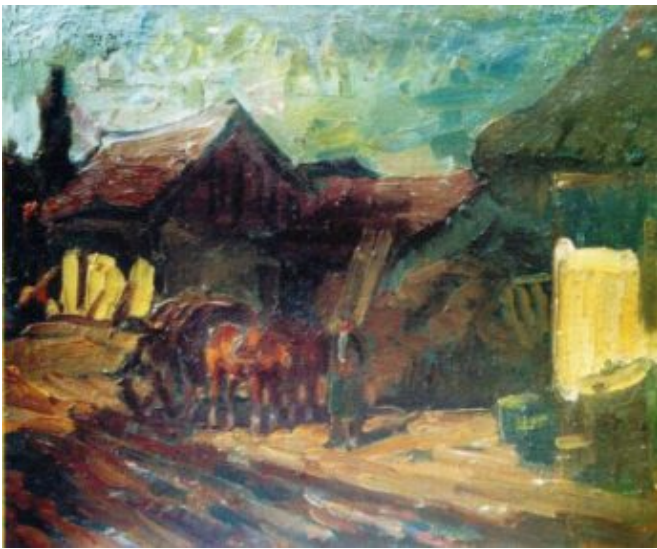
Asszony matyó szobában /73×52 cm, olaj, vászon/

Matyó szobabelső /30×20 cm, papír, tus/

Kövesdi házak (Belváros) /50×70
cm, olaj, karton/

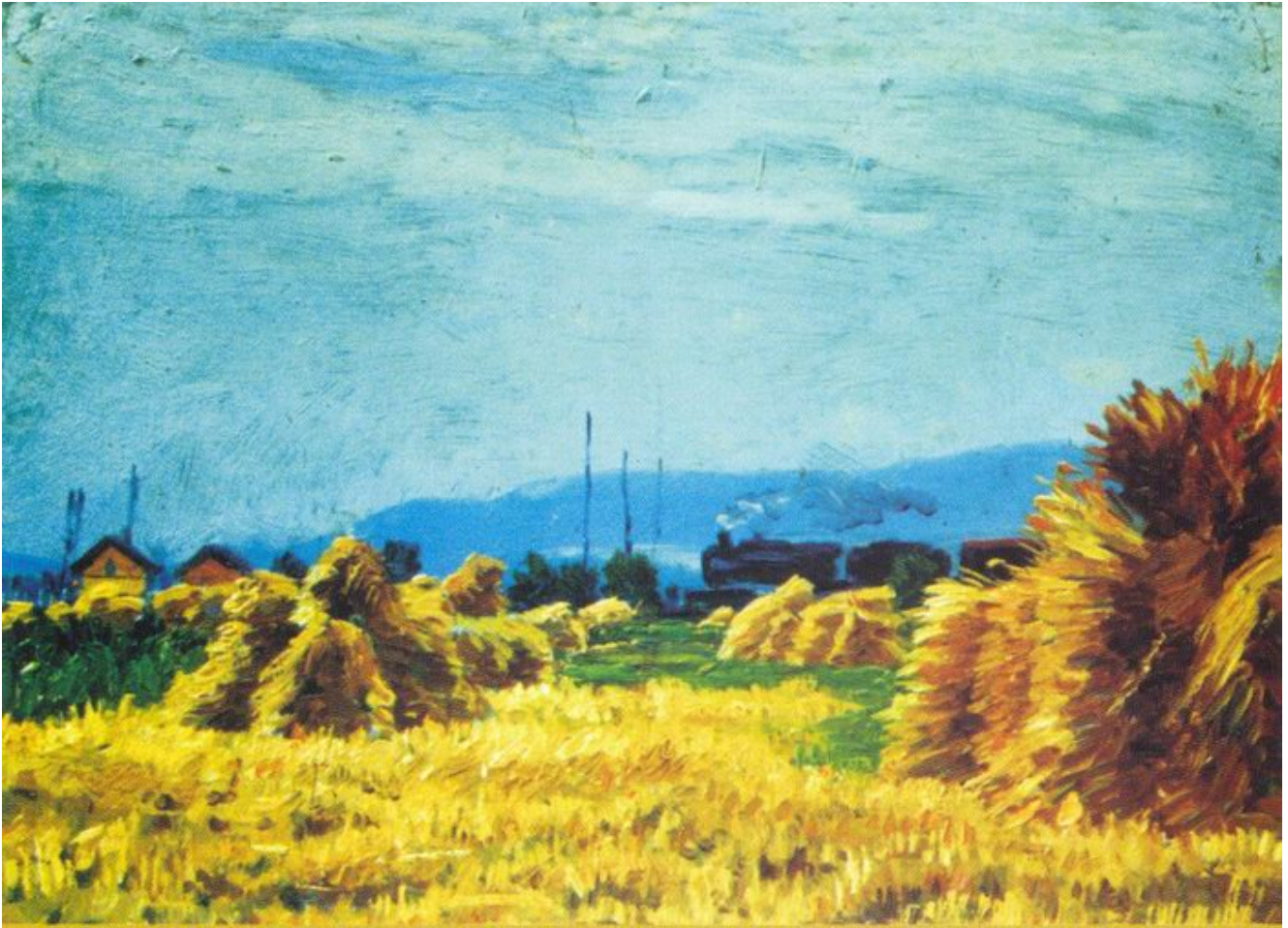

Matyó udvar (1939) /60×40 cm,
olaj, rétegelt lemez/

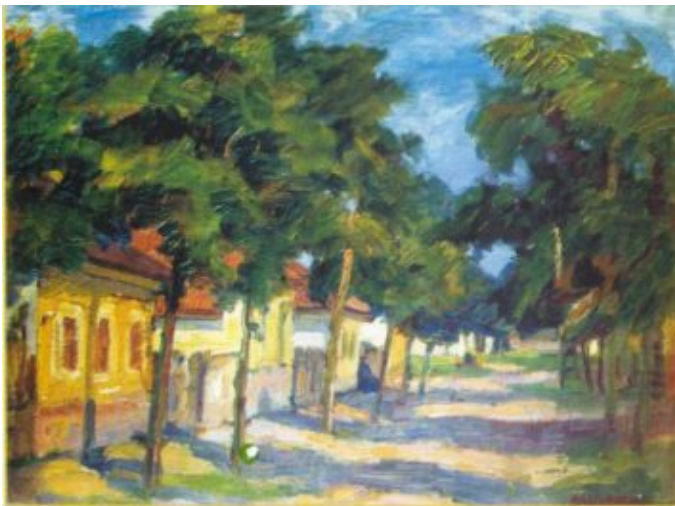

Szobabelső vetett ágygal /52×39
cm, olaj, vászon/

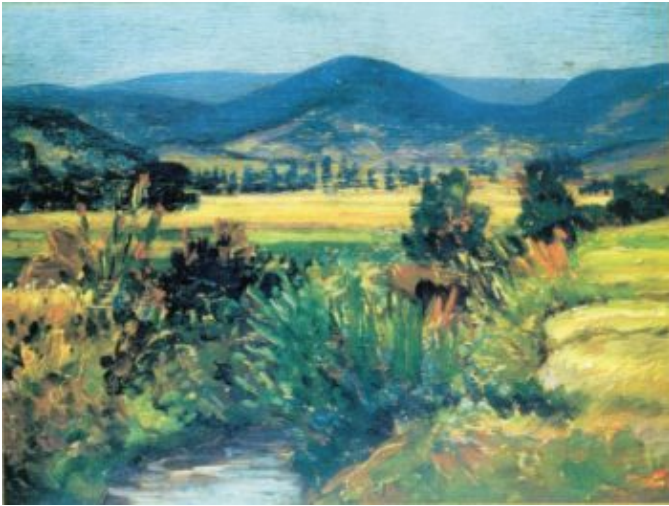

Táj vonattal /30×28 cm, olaj, karton/

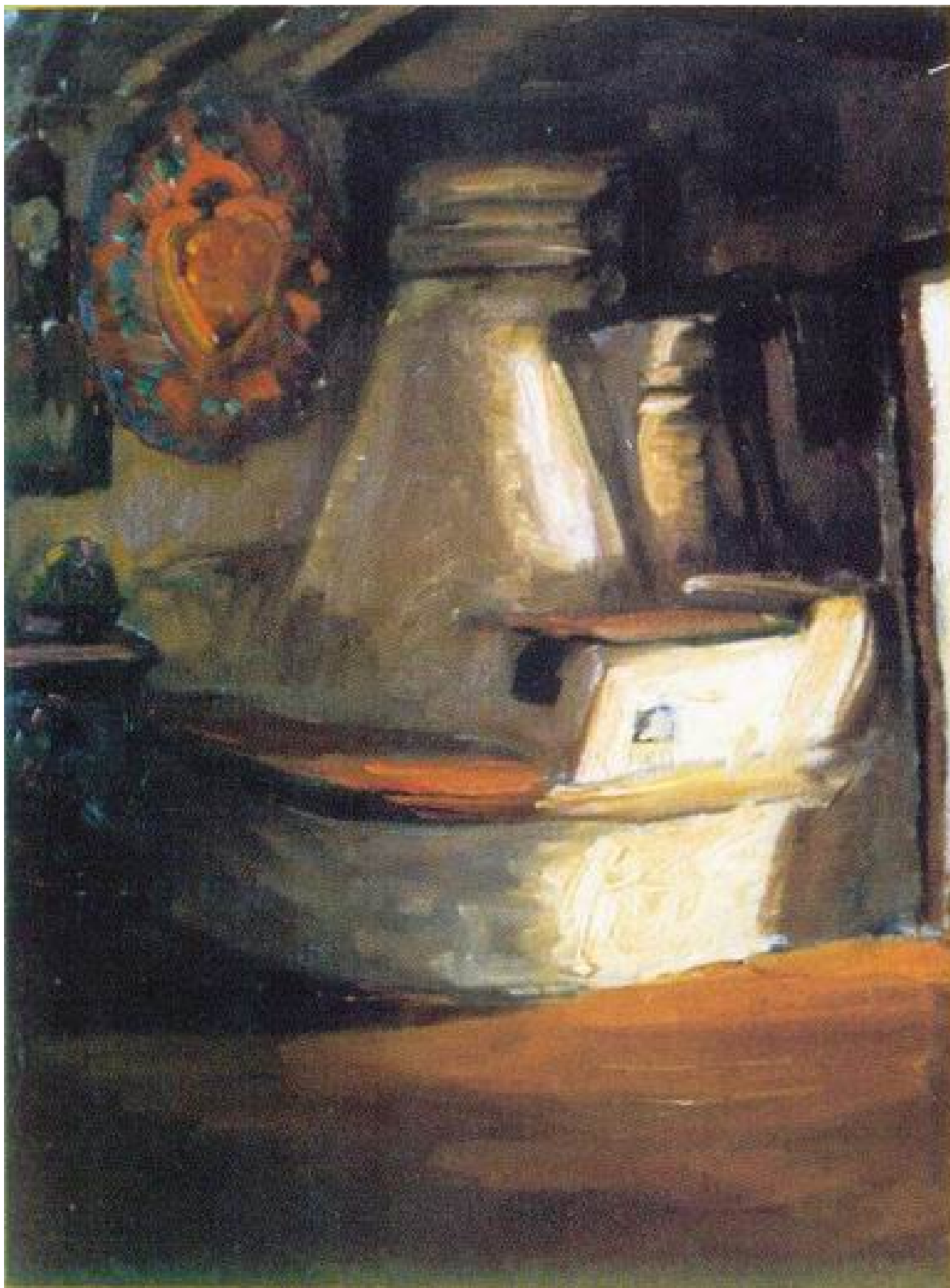
Árnyas utca /49×36 cm, olaj, vászon/

A hegy lábánál /40×30 cm, olaj,
rétegetelt lemez/

Kukoricakúpok (1935) /39×28 cm,
olaj, rétegetelt lemez/

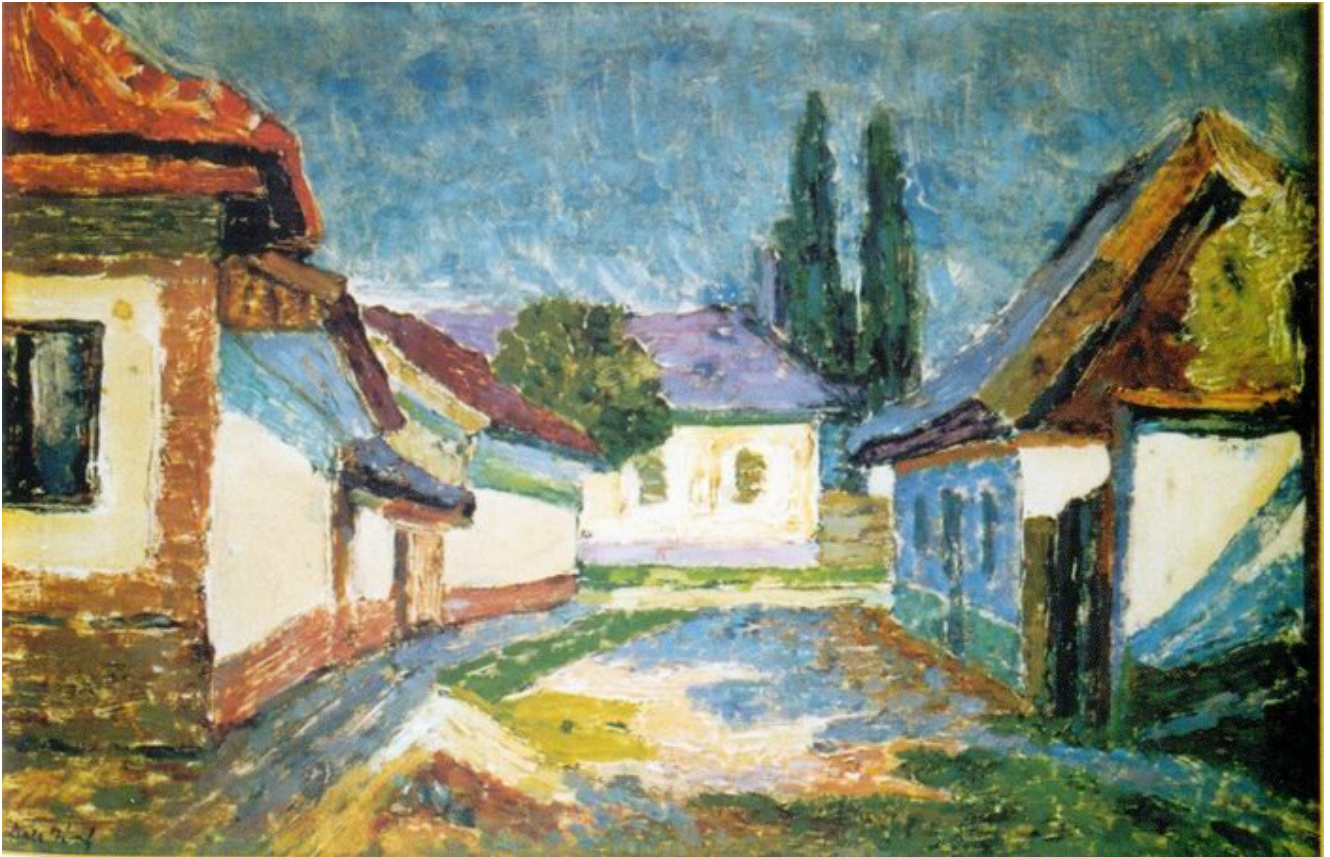

Kemence /38×50 cm, olaj, vászon/

Menyasszony /30×40 cm, olaj, vászon/

Kövesdi utcarészlet /49×31,5 cm, olaj, karton/

Táj /36×27 cm, olaj, vászon/

Csendélet almákkal /72×48 cm,
olaj, vászon/

Fák /50×41 cm, filctoll, papír/

Patakpart /57×49 cm, olaj,
karton/

Csendélet székkel
/50x60cm, olaj, karton/